
MÉSZÁROS SÁNDOR

A NYUGDÍJAS NÉZŐ

- vignetták -

Aki a futballról, és különösen a magyar futballról beszél, az többnyire nem komoly ember. Nem lehet komolyan venni, mert reménytelenül mellébeszél, mint Bodóné, amikor a bor árát kérik. Össze-vissza hablatyol, és folyton a múltról mesél. Az emlékeiből él, mereng, sóhajtozik és nosztalgizál, akár a boldogtalan szerelmes. Minden mondata befejezett múlt időben érvényes. Ó, az Aranycsapat! S máris elzékenyül, azonnal sorolja, levegővétel nélkül az összeállítást: Grosics – Buzánszky, Lóránt, Lantos, Bozsik, Zakariás, Budai, Kocsis, Hidegkúti, Puskás, Czibor. (A biztonság kedvéért ellenőriztem!) Amikor megnyertük a világbajnokságot... Ez az igazság! *Valójában* így történt, mindenkit tönkrevértünk! A világ a lábaink előtt hevert. A brazilok állítólag sírva könyörögtek Puskás Öcsiéknek, hogy ne alázzák meg őket. Ne zúzzák be őket, ne nagyon. Vagy Öcsinek az a visszahúzó csele az ötösön az angolok ellen, ezerszeres ismétlésben! Hát így. Vagy még így sem. Ja, hogy akkor, 1954-ben nem lettünk világbajnokok?! Kit érdekel! Egyébként arra is van magyarázat.

A focihoz, akárcsak a politikához vagy a nőkhöz, illetve a férfiakhoz, mindenki ért: még az is, aki nem. Egyetlen egy embert ismertem, aki nem értett a focihoz. Nem nézte, mert nem érdekelte. Valamiért nem. Soha nem járt ki a meccsre, nem vitt ki magával, és nem lehetett megbeszélni vele a hétvégi forduló eseményeit. Csupa nem. De még ő is úgy tudta és úgy mesélte, néhányszor befogott ebbe, majd elakadt, szóval, hogy Öcsiéknek muszáj volt eladni azt a meccset. A németeknek, ugye, akik nagyon össze voltak törve a háború miatt. Leadták nekik, legyenek boldogok. Vagy valami más ok miatt. [“Legyen némi önbizalmuk! Szegényeknek úgysis olyan kevés van! Tessék, most meg ez a hála! Le sem szarnak bennünket!”] Mindenesetre ropogós márkával fizettek. Ami akkor sokat ért.

Az önáltatás ellen nincs szívgyógyszer.

Azt mondja Bruce Willis, a költő, hogy újra megnézte az angol-magyart, a legendás 6:3-at, hát nevétség! Elzékenyülsz, és közben azt látod, hogy mennyire nevétség. Tötyörgés, ez látszik a tévében, milyen lassú az egész, a védők egyszerűen nem támadják meg a csatárt, hanem állnak és elégedetten nézik, hogy Puskás Öcsi átveszi a labdát, órákig körülnéz, majd komótosan kiteszi a labdát balszélre, védő meg sehol. Ez egy másik játék volt, és abban persze Puskásék abszolút nagyok voltak, ezt nem lehet kétségbevonni. Csak annyit kell tudni, hogy az egy másik játék volt, ami már

nincs sehol, és amit ugyan futballnak hívnak, mivel a nyelv lassabban követi a változásokat, de valójában a tegnapi és a mai focit nem szabad összehasonlítani. Mármost azt a mait, ami a világban történik, hiszen időközben mindenki, az egész világ rettenetesen megtanult focizni, kivéve minket. Ez már önmagában fölfoghatatlan, hogy létezik ilyen aránytalanság, mintha az osztályban mindenki színjeles lenne matekból, csupán egyedül én állok bukásra. De ez is csak hasonlat, a helyzet ennél rosszabb.

A jelen - nincs. Momentán nincs, elfogyott. Elvitte a cica. Ilyenről csak a legedzettebb katasztrófisták álmodhatnak, erről a hazai sívárságról. Masszív hanyatlás negyven-ötven éve. Minden idény rosszabb, már nem is lehet fokozni. Színvonal nulla. A lepattant stadionoktól a balbekkekig, a rojtos szögletzászlóktól az edzőkön át a jegyszedőkhöz és a tahó, káromkodó szurkolókig: minden rossz. Vagy rosszabb és legrosszabb és magyar bajnoki meccs - így fokozható. „Látszik-e a fény az alagút végén?” - ettől az elmés sportújságírói kérdéstől, amit életemben kb. tízezerszer hallottam, rögtön hányingerem lesz. Enyhe görcs a gyomor táján, úgy pedig nem lehet meccset nézni. Vagy lehet, de nem érdemes. Egy szó, mint száz: odajutottam, azaz süllyedtem, mert kétségkívül az, hogy izé... Szóval, nem szurkolok senkinek. Nincs csapatom. Volt, de már nincs. Nem várom izgatottan a hétvégét, vagy ha várom, nem ezért várom: nem böngészem a tabellát, nem tudom fejből a csapatösszeállítását, nem érdekelnek az átigazolási hírek, nem jövök izgalomba, ha megsérül a középhátvéd és nélküle kell kiállnunk idegenben. Nem tudom, hányadik helyen állunk. Nem és nem. És aminél nincs lejjebb: meccsre is csak akkor megyek ki, ha szép idő van. Süt a nap, nem fúj a szél és felhő sincs az égen.

„Ha nyer a Fradi, akkor ma este fogat mosok!” Ezt a fogadalmat néhány éve hallottam, egy izgalmas kupadöntő második félidejében, amikor volt még némi esély a továbbjutásra. Tiszta szerencse, hogy a szó elszáll – különben ácsoroghatnék a sok büdösszájú magyar között. És lehetőleg nem úgy elgondolni önmagam, hogy az én szám viszont patyolatizs-ta! Pedig a fogkrémek egyre jobbak: ez két-ségbevonhatatlan.

Egy biztos, hogy a fiatal magyar írók értenek a világon a legjobban a focihoz. Szerényen szólva. Ráadásul, nagyrésztük kiválóan focizik, minimum nagyválogatott lett volna, ha kamaszkorában nem hagyja abba, pedig a Fradi kölyökben vagy a Vasas ifiben már biztos helye volt, de hát életét másra tette fel. Mondjuk így, az irodalomnak szentelte. De, ahogy egyikük négy szemközt(!) megvallotta, ez részéről egyáltalán nem számított áldozatnak, kispályán azóta is játszik, hi-he-tet-le-nül jól! Iszonyú penge. Komolyan. Még ma is beférne szinte bárhová, ha nem dohányozna vagy inna, de sajnos igen, emiatt egy kicsit lelassult. Nos, e legkiválóbb, *majdnem* válogatott futballista fiatalírók közt elhangzott egy kérdés, the big

1300

question, ami talán megér hatvanhatezer dollárt. (Definíció szerint a magyar író negyvenkilenc éves koráig fiatal, ez a jó benne, utána pillanatok alatt megöregszik, és hamarosan megkapja a már régóta esedékes Kossuth-díjat. Aki viszont nem kapja meg a *kisnobelt*, annyira elkámpicsorodik, hogy talán még házastársi kötelességeit is elhanyagolja, kizárólag zöld Veltelinit iszik és olyan cukrozott epéjű, kései remekműveket, ún. őszikéket ír; hogy csak na!) Tehát legyenek szívesek válaszolni a fiatal magyar írók, hogy tudnak-e olyan nagy futballkultúrával rendelkező országról, amelyik folyamatosan hanyatlik. Mindig csak lefelé, soha nincs változás vagy trendforduló, ugye, ez nem normális. Sőt, ép ésszel felfoghatatlan, valójában túlzás, aljas, pesszimista ráfogás, hogy nincs fölfelé. Ott vannak a csehek vagy az uruk, tíz-húsz évig eltűntek a világ focijából, aztán jönnek fel ezerrel! Milyen jók voltak a csehecskék az Európa Bajnokságon, bár biztos voltam benne, hogy döntőben a németeket akkor sem verik meg, ha azok mankóval állnak ki! Vagy Chile?! Vagy bármelyik ország, ahol a futballnak volt hagyománya?! És mi történik akkor, ha már csak a hagyomány van? Nézni, hogy esik szét darabjaira és hogyan porlad el. Nincs ellenpélda. „Miért a foci lenne kivétel?!” A kiváló és nagy tudású fiatalírók csak hüppögtek. Na, igen. Aztán gyorsan másról kezdtek beszélni, szokás szerint egymás szavába vágva.

Vereségben felnőni – nos, az másfajta tapasztalat. Azért másfajta, mivel a tapasztalat szart sem ér. Ennek az ellenkezőjében szokás hinni, de aki hosszú ideig kieső-jelölt csapatnak szurkolt, az tudja, hogy az efféle aszketikus vagy kövér tanulságok másoknak valók. Az állandó és folytonos vereségekhez nem lehet hozzászokni, sem igazán szembenézni velük, mert akkor valami olyasmit kellene beismerni, amihez túl kevés az ún. szurkolói szív. Vagy túl sok. Azt a kérdést ugyanis nem, vagy csak egyszer lehet feltenni, hogy miért jár ide. Miért nem megy el, és miért nem hagyja abba a nézést. Fölteszi, abbahagyja és kész. Ehelyett inkább logikus magyarázatokat keres, az okokat kutatja, ezt-azt megért, így talál valamiféle ürügyet vagy mentséget arra, miért fogadta el a vereséget. Ezért aztán leönti némi morális szósszal, és elnevezi klubhűségnek. Szép szó, nem? De vannak szebbek is, végül is a nyelv gazdag és találékony.

„Itt hajlamos vagyok elfeledkezni arról, hogy a foci elsősorban és alapvetően öröm. Vagy öröm is. Minden más mellékes.”

A futball plebejus ügy, magyarázta G. a szünetben, már amennyire ennek a szónak még van értelme ebben az országban. Ne legyenek illúzióim, nincs értelme, ez csak ürügy és alibi, azok hivatkoznak rá előszeretettel, akiknek bársonyszék van a valaguk alatt, vagy ácsingóznak valami zsírosabb állás után. [„Még nem volt olyan disznó, aki elájult, / mikor meglátta a moslékos vályut.” J. A.] Nevetséges, ahogyan kiürült ez is, nem maradt belőle más, mint a szegénységre való álságos hivatkozás és a tahóság. Ezt talán akkor értette meg, amikor egy meccsen nyakába borult a mellette álló, ismeretlen, borostás-arcú öregnek. Egyik pillanatról a másikra. Nem mintha ő annyira lelkesen

szurkolna, a közönség meg kifejezetten bosszantja: állandóan morgó, mindenkit szidalmazó, fáradt férfiak, akik szinte minden frusztráltságukat itt öklendezik ki. Sokszor eszébe jutott, miért jár ki és áll be közéjük, miért nem bír leszokni erről. Aztán elindult egy támadás, a középpályán labdát szerez^{tünk}, látott egy leheletfinom csejt, amitől a bekk elfeküdt, és ekkor már a közönség félig felemelkedett, az arcuk hirtelen megváltozott, majd egy sarkazás és gyönyörű passz után a lövés, ekkor borult az öreg nyakába. Vagy fordítva, már pontosan nem emlékszik. Annak, akit öt perccel ezelőtt magában elküldött volna a búsba. „Ilyen szépet még nem láttam!”, kiabálta, „Ilyen szépet én sem!”, és ő mindezt abban a pillanatban tökéletesen helyénvalónak találta. Ha ez igaz, és igaz, mert vele történt meg, mégsem szabad ebből messzemenő következtetéseket levonni.

„A királyok sportja a szenvedélyünk, a kutyák is, politikai nézeteink nincsenek, egyszerűen és nagyszerűen republikánusok vagyunk. Persze, megvannak a magunk gyengéi is: a Windsorok, a Hannoverek, elfelejtettem, a Hohenzollerek, ez az. Nem idegen tőlünk semmi, ami emberi, mihelyt a versenyhíreket megemésztették.” (S. Beckett)

Közkeletű tévedés azt hinni, hogy csupán a férfiakat érdekli a foci, míg a nők, szegények, ki vannak zárva ebből. Azt mondja, hogy vannak olyan rideg vidékek, ahol hétvégenként mást se látunk, mint a garázs előtt kocsit mosó vagy futballmeccsre caplató férfiakat, míg a fáradt anyák a műsorújságot böngésszik, a lányok viszont... nos, erről is tudna mesélni. [„De hogyan érzékenyüljünk el egy város láttán, ahol nincs semmi, ami ösztökélje a szellemet, ahol még a csúnyaság is névtelen, ahol a múlt semmivé foszlik? Ugyan mi lehet az efféle tájak vonzereje, az úr, az una-

lom, a közönyös égbolt? Kétségkívül a magány és a teremtett világ.”] Mindez azonban csak a lányos apák bűne, akik félreértve a szeretetet, meg akarják kímélni őket ettől. Pedig a nők jobban értenek a focihoz, jobban átadják magukat a játéknak, úgy értve, szebben és szenvedélyesebben szurkolnak. Egyébként is mindenben jobbak, ez régi meggyőződése, kivéve a gyors erőfelfejtést, a harcot. A foci pedig harc. Azt mondja, hogy ez marhaság, szintiszta macho szöveg. Ha egyáltalán, akkor inkább már csak üzlet és pankráció a foci, de erről nem akar vitatkozni velem. S az arcán, ha egyáltalán hajlandó lennék meccs közben másra is figyelni, és ez a minimum, hogy mindig figyeljek rá – tehát így és ekkor végre közlőrl tanulmányozhatnám, hogyan lehetséges ezt a sportörületbe és konzum-idiotizmusba süllyedt világot nézni: értetlenül, vad büszkeséggel, megvetéssel, némi szájalommal és főleg, félig csukott szemmel.

Paolo Maldini, Paolo Maldini, Paolo Maldini. Arra kér, hogy azonnal hagyjam abba, és senkit ne nevezzek istennek. Ez nem áll jól nekem, különben is bűn, nem? Halálos, teszi hozzá indignálódottan, mint aki nem ért egy játékot, és ezt nehezen bocsátja meg önmagának. Mégis egy VB-döntőről is lemondanék érte! Vagy ha nem, mivel picit gondolkodtam, akkor szótlanul eltűrném, hogy a németeknek szurkol.

Aki mégis kimegy a meccsre, az vár valamit. Egy szép gólt, negyven méterről, föl a sarokba, a ficakba!, egy hátrahúzó cselet, oda-vissza, amikor az ellenfél védője elmegy a trafikba, jobb esetben kúszik-másik, egy jó keresztlabdát, vagy csak partdobást, azaz egy valamire való tacsot. És persze győzünk, nem vitás, ma nyerni fogunk! [Á. e-mailje: „Vasárnap teremben játszottunk. Vágtam négy gólt, kiosztottam pár kötényt a hurkáknek, a második félidő közepén pedig cserét kértem.”] Kettő vagy három-nullra, ezt megálmodta, de lehet, hogy kapunk egyet, mert a védelmünk kissé lassú. Ez az egyetlen gyenge pontunk van, a belső védők kemények ugyan, de már nehezen fordulnak. Nem baj, így is simán nyerünk! - ezt határozottan érzi minden szurkoló a stadion előtt. Úgy viszont nem lehet kimenni, és jegyet venni, hogy tudom, ma is kikapunk. Józan ésszel ez látható előre. Eleve feladni. „Nemcsak hogy megvernek, de meg is aláznak.” Kapunk egy méretes zakót! Vagy a kínos, izzadság-szagú döntetlenben bízni! A nyomorult, kibekelt ikszben! Valahogy kihúzzuk félidőig, utána már minden lehet. Meg a labda gömbölyű és egyéb nyomasztó közhelyek. Nem, így nem érdemes szurkolni. Ez csak az öreg, nyugdíjas nézőknek való, akik láttak már mindent, és akik nem bírnak leszokni arról, hogy szombaton kimenjenek a pálya mellé. Ha fúj, ha esik. [„Papa, emlékekből nem lehet megélni!”] Nem tudnak vagy nem akarnak beletörődni: minden öreg, nevetéses reménykedő.

A jammerolás fárasztó. Plusz álságos, mint a legtöbb panaszdal, ha túl sokáig kántálják. Legalábbis a foci túl jó ahhoz, hogy komor pózával üldélgeljek a lelátón. Vagy otthon a fotelben, távirányítóval felfegyverkezve. A legjobb meccseket nézem meg, más legjobbakat pedig szívfájdalom nélkül kihagyok: alig van különbség. A kis csicska csapatokat pedig hagyom, ahogy Hafí mondaná. Hagyd, Hafikám, a csicskákat!, így mondja, mivel kölcsönösen hafizzuk egymást. Egyikünk sem tudja pontosan, mi az a csicska meg a csicskázás. Úgyis csak egyedül vele nézem meg a kis csicska csapatokat, tudja jól, ezért is hafizzuk egymást. Ha hazajön, rögtön beáll a hafizás és az örökös, kis csicska dolgokon való nevetés.

Nyugdíjasok, szurkoljatok! Abban a városban, ahol – kis túlzással – húsz évig meccsre jártam, a B-közép így cikizte-bíztatta a hallgatag, örök elégedetlen többséget. Ha nem történt semmi a pályán, vagy netán rúgtunk egy-egy szerencsés vagy alamuszi gólt, akkor azonnal felzúgott a kórus: Nyug-dí-jasok, szur-kol-ja-tok! Hol diadalmasan, hol közönnel, hol kétségbeesetten. „A dallam nem változtat a szövegén.”

